

Żołnierze Niezłomni

Materiał składa się z sekcji: „Nie dajmy zginąć poległym...”, „Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych”, „Pamięć bohaterom”, „Sylwetki wyklętych”, „Projekt edukacyjny”, „Praca w grupach”.

Materiał zawiera:

- 8 ilustracji (fotografii, obrazów, rysunków), 3 filmy, 6 ćwiczeń;
- dwa filmy, które przedstawiają w jaki sposób przywracana jest pamięć o żołnierzach antykomunistycznego podziemia - Niezłomnych i Wyklętych;
- film, który przedstawia udział kobiet w antykomunistycznym podziemiu;
- opis losów żołnierzy antykomunistycznego podziemia;
- wiersz Zbigniewa Herberta „Wilki”, poświęcony żołnierzom antykomunistycznego podziemia;
- zdjęcie, na którym przedstawiono jak prezydent Lech Kaczyński przekazuje Markowi Franczakowi przyznany pośmiertnie jego ojcu Józefowi Franczakowi ps. Lalka Krzyż komandorski z Gwiazdą orderu Odrodzenia Polski;
- opis Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych;
- fragment ustawy z dnia 3 lutego 2011 r. o ustanowieniu Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych”;
- ćwiczenia, które polegają na zebraniu informacji o jednym z bohaterów, którzy walczyli w antykomunistycznym podziemiu;
- ćwiczenie warsztatowe do wykonania w grupach, które polega na opracowaniu podanych pytań do załączonych tekstów źródłowych i ich zaprezentowaniu na forum klasy.

Bibliografia:

- Źródło: *Wilki*, [w:] Zbigniew Herbert, *Rovigo*, Wrocław 1992.
- Źródło: *USTAWA z dnia 3 lutego 2011 r. o ustanowieniu Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych”* Dz. U. z 2011r. Nr 32, poz. 160, dostępny w internecie:
<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20110320160/T/D20110160L.pdf>
[dostęp 5.06.2021].

Panteon – Mauzoleum Wyklętych-Niezlomnych na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie

Źródło: Mateusz Opasiński, licencja: CC BY-SA 4.0.

Nie dajmy zginąć poległym...

Żołnierze Wyklęci lub Żołnierze Niezłomni byli żołnierzami polskiego powojennego podziemia niepodległościowego i antykomunistycznego, którzy stawiali opór sowietyzacji Polski i podporządkowaniu jej ZSRS. Walcząc z siłami nowego agresora, musieli zmierzyć się z ogromną, wymierzoną w nich propagandą [Polski Ludowej](#), która nazywała ich „bandami reakcyjnego podziemia”. Mobilizacja i walka Żołnierzy Wyklętych była pierwszym odruchem samoobrony społeczeństwa polskiego przeciwko sowieckiej agresji i narzuconym siłą władzom komunistycznym, ale też przykładem najliczniejszej antykomunistycznej konspiracji zbrojnej w skali europejskiej, obejmującej teren całej Polski, w tym także utracone na rzecz Związku Sowieckiego Kresy Wschodnie II RP. Żołnierze Wyklęci dzięki swojej działalności przyczynili się do opóźnienia kolejnych etapów utrwalania systemu komunistycznego, pozostając dla wielu środowisk wzorem postawy obywatelskiej.

Sformułowanie „Żołnierze Wyklęci” powstało w 1993 roku – po raz pierwszy użyto go w tytule wystawy „Żołnierze Wyklęci – antykomunistyczne podziemie zbrojne po 1944 r.”, zorganizowanej przez Ligę Republikańską na Uniwersytecie Warszawskim. Jego autorem był Leszek Żebrowski.

Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych

3 lutego 2011 roku sejm uchwalił ustawę o ustanowieniu dnia **1 marca Narodowym Dniem Pamięci Żołnierzy Wyklętych**. Data 1 marca nie jest przypadkowa. Tego dnia w 1951 w mokotowskim więzieniu komuniści strzałem w tył głowy zamordowali przywódców IV Zarządu Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość – Łukasza Cieplińskiego i jego towarzyszy walki. Tworzyli oni ostatnie kierownictwo ostatniej ogólnopolskiej konspiracji kontynuującej od 1945 roku dzieło Armii Krajowej. Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych ustanowiony został przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej z inicjatywy śp. prezydenta Lecha Kaczyńskiego.

Ostatnim członkiem ruchu oporu był Józef Franczak ps. „Lalek”, który zginął w obławie w Majdanie Kozic Górnych pod Piaskami (woj. lubelskie) osiemnaście lat po wojnie – 21 października 1963 roku.

Prezydent Lech Kaczyński przekazuje przyznany pośmiertnie Józefowi Franczakowi ps. „Lalek”/ „Laluś” Krzyż komandorski z Gwiazdą orderu Odrodzenia Polski. Odznaczenie odbiera syn Marek Franczak, Lublin 2008 r.

Źródło: Archiwum Kancelarii Prezydenta RP, domena publiczna.

Ćwiczenie 1

Wskaż, kiedy obchodzony jest Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych.

☐ 11 listopada

☐ 3 maja

☐ 1 marca

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 2

Wskaż Prezydenta RP, z inicjatywy ustanowiono święto Żołnierzy Wyklętych.

☐ Aleksander Kwaśniewski

☐ Andrzej Duda

☐ Bronisław Komorowski

☐ Lech Kaczyński

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

“ USTAWA z dnia 3 lutego 2011 r. o ustanowieniu Narodowego Dnia Pamięci "Żołnierzy Wyklętych"

W hołdzie „Żołnierzom Wyklętym” – bohaterom antykomunistycznego podziemia, którzy w obronie niepodległego bytu Państwa Polskiego, walcząc o prawo do samostanowienia i urzeczywistnienie dążeń demokratycznych społeczeństwa polskiego, z bronią w ręku, jak i w inny sposób, przeciwstawili się sowieckiej agresji i narzuconemu siłą reżimowi komunistycznemu – stanowi się, co następuje:

Art. 1.

Dzień 1 marca ustanawia się Narodowym Dniem Pamięci „Żołnierzy

Wyklętych”.

Art. 2.

Narodowy Dzień Pamięci „Żołnierzy Wyklętych” jest świętem państwowym.

Art. 3.

Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Źródło: USTAWA z dnia 3 lutego 2011 r. o ustanowieniu Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych” Dz. U. z 2011r. Nr 32, poz. 160, dostępny w internecie:

<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20110320160/T/D20110160L.pdf> [dostęp 5.06.2021].

Ćwiczenie 3

Na podstawie tekstu źródłowego, wymień powody ustanowienia Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 4

Wskaż Prezydenta RP, który pełnił urząd w momencie ustanowienia Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych.

☐ Lech Kaczyński

☐ Andrzej Duda

☐ Bronisław Komorowski

☐ Aleksander Kwaśniewski

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Pamięć bohaterom

Według Instytutu Pamięci Narodowej ponad 5 tys. żołnierzy podziemia antykomunistycznego zostało skazanych przez sądy wojskowe na kary śmierci, ponad 21 tys. zamordowano w więzieniach. Nie wiadomo dokładnie, ile osób zostało zabitych w trakcie obław i pacyfikacji oraz zamordowanych bez sądu w siedzibach urzędów bezpieczeństwa. Ponad 250 tysięcy skazano na kary więzienia z powodów politycznych, kilkaset tysiącom zgotowano los nie do pozazdroszczenia, byli obywatelami drugiej kategorii. Zamordowani bohaterowie skazani zostali przez władze komunistyczne na zapomnienie. Ich groby znajdują się w lasach, na **tzw. łączce** przy murze cmentarza **na Powązkach** oraz w innych, nieodkrytych jeszcze miejscach. Większość zbrodniarzy stalinowskich, którzy wydawali wyroki, uniknęła kary i odpowiedzialności za swoje czyny. Nigdy nie zostali osądzeni. Po wielu latach przywracana jest pamięć o Żołnierzach Wyklętych. Powstają o nich wiersze, filmy, piosenki, strony internetowe.

Zbigniew Herbert jest autorem niezwykłego hołdu dla zapomnianych bohaterów.

((Zbigniew Herbert

Wilki

(fragment)

Ponieważ żyli prawem wilka
historia o nich głucho milczy
pozostał po nich w kopnym śniegu
żółtawy mocz i ten ślad wilczy

szybciej niż w plecy strzał zdradziecki
trafiła serce mściwa rozpacz
pili samogon jedli nędzę
tak się starali losom sprostać

Źródło: *Wilki*, [w:] Zbigniew Herbert, *Rovigo*, Wrocław 1992.

Film dostępny pod adresem </preview/resource/RGmjLOPXKtVK5>

Żołnierze Wyklęci

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Film Żołnierze Wyklęci. Zawiera informacje o uroczystościach związanych z upamiętnieniem Żołnierzy Wyklętych oraz ich biogramy.

Film dostępny pod adresem </preview/resource/Rl3Gzzp1kEJOi>

Żołnierze Wyklęci

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Film Żołnierze Wyklęci. Zawiera informacje o uroczystościach związanych z upamiętnieniem Żołnierzy Wyklętych oraz ich biogramy.

W antykomunistycznym podziemiu walczyły także kobiety, w zasadzie dziewczęta – **Panny Wyklęte, Dziewczyny Niezlomne.**

Film dostępny pod adresem </preview/resource/RSgA2j95Xvp2>

Żołnierze Wyklęci

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Film Żołnierze Wyklęci. Zawiera informacje ich historii.

Sylwetki wyklętych

Żołnierze Wyklęci dzięki swojej działalności przyczynili się do opóźnienia kolejnych etapów utrwalania systemu komunistycznego. Komunistyczna propaganda nazywała członków podziemia niepodległościowego faszystami, zdrajcami, reakcjonistami, sprzedawczykami, w najlepszym razie – ludźmi zagubionymi.

Emil Fieldorf „Nil”

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Kazimierz Kamieński „Huzar”

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Józef Kuraś „Ogień”

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Zygmunt Szendzielarz „Łupaszka”

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Józef Franczak „Laluś”

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Danuta Siedzikówna „Inka”

Źródło: Topory, licencja: CC BY-SA 3.0.

Bolesław Kontrym „Żmudzin”, „Biały”

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Projekt edukacyjny

Polecenie 1

Zbierz informacje o jednym z żołnierzy wyklętych. Stwórz krótkie notki biograficzne. Może to być jedna z osób wymienionych powyżej.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 2

Zapytaj swoją rodzinę i nauczycieli, czy w Twojej małej ojczyźnie żył i działał żołnierz podziemia antykomunistycznego. Spisz lub nagraj relacje świadków historii.

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Praca w grupach

Podzielcie się na cztery grupy. Każda grupa, na podstawie dołączonego tekstu źródłowego, opracuje odpowiedzi na pytania.

Zadania dla I grupy – do opracowania zał. nr 1.

- Wymień sędziów, którzy skazali generała Emila Fieldorfa.
- Podaj datę wyroku na gen. Emila Fieldorfa.
- Wymień czyny jakie, według oceny prokuratora, popełnił generał.
- Podaj nazwę dekretu, który zastosowano wobec Fieldorfa.
- Wymień kary, jakie zastosowano wobec generała.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zadania dla II grupy – do opracowania zał. nr 2.

- Wyjaśnij, co oznacza pojęcie okresu okupacji niemieckiej: „stać z bronią u nogi”.
- Wyjaśnij, dlaczego zarzut „stania z bronią u nogi” jest absurdalny wobec Emila Fieldorfa.
- Wymień przykłady akcji bojowych, które podaje generał „Nil”, aby odeprzeć oskarżenia.
- Wymień zarzuty, jakim zaprzecza gen. Emil Fieldorf.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zadania dla III grupy – do opracowania zał. nr 3.

- Wyjaśnij, dlaczego szef Kedywu Komendy Głównej Armii Krajowej był jednym z najbardziej poszukiwanych przez Niemców polskich dowódców wojskowych.
- Wymień zasady konspiracji, których przestrzegał generał „Nil”.
- Opisz, jakim był dowódcą i człowiekiem.
- Wyjaśnij, dlaczego oskarżenie przedstawione w procesie wobec Emila Fieldorfa można uznać za zupełne kłamstwo, a skazanie go – za zbrodnię.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zadania dla grupy IV – do opracowania zał. nr 4.

- Podaj, w którą rocznicę związana została Uchwała Sejmu RP z 2003 roku.
- Wymień powody, którymi kierował się sejm podejmując tę uchwałę.
- Wymień powody, dla których gen. Fieldorf powinien być symbolem postaw obywatelskich.
- Scharakteryzuj, kim był generał August Emil Fieldorf.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.